

I

(Rezolucje, zalecenia i opinie)

OPINIE

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

534. SESJA PLENARNA EKES-U – ODNOWIENIE SKŁADU, 18.4.2018–19.4.2018

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Finansowanie europejskiego filaru praw socjalnych”

(opinia z inicjatywy własnej)

(2018/C 262/01)

Sprawozdawczyni: **Anne DEMELENNE**

Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	15.2.2018
Podstawa prawna	Artykuł 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego Opinia z inicjatywy własnej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja ds. Unii Gospodarczej i Walutowej oraz Spójności Gospodarczej i Społecznej
Data przyjęcia przez sekcję	26.3.2018
Data przyjęcia na sesji plenarnej	19.4.2018
Sesja plenarna nr	534
Wynik głosowania (za / przeciw / wstrzymało się)	155/3/4

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Zasady europejskiego filaru praw socjalnych (filaru socjalnego) i ich wdrożenie wraz z realizacją agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 powinny stanowić jedną z ważniejszych pozycji w negocjacjach w sprawie kolejnych wieloletnich ram finansowych UE na okres po roku 2020.

1.2. Urzeczywistnienie filaru socjalnego będzie wymagało udoskonaleń ze strony państw członkowskich. Tablica wskaźników społecznych, opracowana jednocześnie z zasadami filaru, wskazuje na istotne niedociągnięcia i rozbieżności w całej UE. Przewyciężenie tych braków będzie wymagało zaangażowania na wszystkich poziomach, w tym ze strony państw członkowskich, partnerów społecznych i podmiotów społeczeństwa obywatelskiego. Zakłada ono także solidny fundament w postaci podstawy budżetowej, inwestycji i wydatków bieżących. Należy zastanowić się nad finansowaniem tych celów.

1.3. Potrzeby wydatkowania są szczególnie duże w krajach o niższych dochodach i w krajach, których budżety w ostatnich latach ucierpiały z powodu spadku dochodów. Wszystkie państwa członkowskie są w pewnym stopniu ograniczone przepisami UE dotyczącymi budżetu i poziomu zadłużenia. Jednak można poszerzyć zakres puli do wydatkowania w ramach możliwości państw członkowskich i poprzez rozmaite programy unijne.

1.4. W pewnych dziedzinach, np. w zwiększaniu dostępności cyfrowej, pomocne mogą być inwestycje sektora prywatnego pod warunkiem, że stworzy się odpowiednie ramy regulacyjne. Niemniej same inwestycje sektora prywatnego nie wystarczą i nie uchronią najsłabszych grup społecznych przed wykluczeniem. A to właśnie stanowi istotę filaru socjalnego.

Inwestycje publiczne w państwach członkowskich można ułatwić, powołując się na złotą regułę budżetową w odniesieniu do inwestycji publicznych o celu społecznym. Pozwoli to na większą elastyczność w stosowaniu przepisów budżetowych ⁽¹⁾ z myślą o osiągnięciu celów europejskiego filaru praw socjalnych.

1.5. Inwestycje publiczne można także zwiększać w ramach istniejących instrumentów UE, zwłaszcza europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (ESIF), które mogą być bardziej ukierunkowane na cele filaru socjalnego. Również Europejski Bank Inwestycyjny może pobudzać inwestycje publiczne za pomocą Europejskiego Funduszu na rzecz Inwestycji Strategicznych (EFIS), który umożliwił mu utrzymanie poziomu kredytowania na przestrzeni ostatnich lat. Wsparcie to, zgodnie z jego mandatem, powinno wyraźnie obejmować cele filaru socjalnego.

1.6. Odpowiednia polityka podatkowa, w tym skuteczna walka z oszustwami podatkowymi, unikaniem opodatkowania i agresywnym planowaniem podatkowym, powinna umożliwić państwom członkowskim i UE znalezienie dodatkowych środków na finansowanie filaru socjalnego. Skuteczne wykorzystanie dodatkowych środków wymaga wdrożenia programów i planów działania dotyczących realizacji filaru socjalnego jako integralnej części europejskiego semestru, a w szczególności uwzględnienia go w krajowych programach reform i programach konwergencji. W tym kontekście UE powinna również rozważyć nowe sposoby zwiększenia zasobów własnych.

1.7. Wdrażanie filaru socjalnego zakłada zaangażowanie, aktywną współodpowiedzialność i uczestnictwo odpowiednich zainteresowanych stron na różnych szczeblach: w instytucjach unijnych, państwach członkowskich oraz na poziomie władz lokalnych i regionalnych, partnerów społecznych oraz innych podmiotów społeczeństwa obywatelskiego.

2. Kontekst

2.1. Europejski filar praw socjalnych, ogłoszony i podpisany przez Radę Unii Europejskiej, Parlament Europejski i Komisję Europejską w dniu 17 listopada 2017 r., ma być krokiem w kierunku wzmocnienia praw socjalnych i poprawy życia obywateli w krótkiej i średniej perspektywie czasowej. Realizacja filaru socjalnego stanowi wspólne zobowiązanie i odpowiedzialność Unii, jej państw członkowskich i partnerów społecznych.

2.2. Świadczy to o tym, że przywódcy 27 państw członkowskich uznali, że należy priorytetowo zająć się problemem niepewności ekonomicznej i społecznej ⁽²⁾. Potrzeba pilnej realizacji filaru socjalnego związana jest z kiepskimi wynikami gospodarczymi i społecznymi obserwowanymi w wielu krajach od 2008 r. i z nowymi możliwościami i wyzwaniem wynikającymi z globalizacji. Związana jest także ze zmianą klimatu, migracją na masową skalę, cyfryzacją i starzeniem się społeczeństwa oraz z coraz większym zróżnicowaniem warunków ekonomicznych i społecznych w UE po kryzysie finansowym i gospodarczym, a także z trendami w polityce wielu państw, stanowiącymi potencjalne zagrożenie dla przyszłej jedności i spójności Europy. Uzyskanie przez Europę „potrójnego A» o wymiarze społecznym” zostało przedstawione w październiku 2014 r. w Parlamencie Europejskim przez nowo wybranego przewodniczącego Komisji Europejskiej jako „tak samo ważne jak »potrójne A» w zakresie gospodarki i finansów” ⁽³⁾. Oczywiście realizacja takiego zamierzenia wymaga przyjęcia odpowiedzialności na wszystkich szczeblach w UE. Osiągnięcie takiego celu poprawiłoby spójność, stabilność polityczną i społeczną oraz wyniki gospodarcze. Nie wolno przy tym zapomnieć o znaczeniu automatycznych stabilizatorów na wypadek wstrząsów gospodarczych.

2.3. Jak stwierdził EKES ⁽⁴⁾, filar socjalny jest polityczną deklaracją woli, ponieważ wciąż nie ma jeszcze jasnego planu jego wdrażania. Pod tym względem filar praw socjalnych jest niekompletny, gdyż brakuje w nim jednoznacznego uznania nowych praw i obowiązków. W warunkach silnej gospodarki i sprawiedliwego opodatkowania państwa członkowskie z pomocą UE mają udostępnić odpowiednie zasoby finansowe. Będzie to decydującym aspektem wdrażania filaru socjalnego.

⁽¹⁾ Wnioski na przyszłość z myślą o uniknięciu dotkliwej polityki oszczędnościowej w UE (dotychczas nieopublikowana), pkt 1.6; Polityka gospodarcza w strefie euro w 2018 r. (dotychczas nieopublikowana), pkt 1.8 i 3.6; Dz.U. C 327 z 12.11.2013, s. 11; Roczna analiza wzrostu gospodarczego na 2018 r. (dotychczas nieopublikowana), pkt 1.4; Dz.U. C 226 z 16.7.2014, s. 21.

⁽²⁾ Europejski filar praw socjalnych, broszura, s. 6 (ISBN 978-92-79-74092-3).

⁽³⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-1525_pl.htm.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 81 z 2.3.2018, s. 145.

2.4. Komisja Europejska w maju 2018 r. przedstawi swoje propozycje kolejnych wieloletnich ram finansowych (WRF). Istotne jest, by filar socjalny oraz oenztetowskie cele zrównoważonego rozwoju były jednym z wątków przewodnich dla instytucji europejskich i państw członkowskich podczas prac nad kolejnym długoterminowym budżetem UE na lata po 2020 r.

2.5. Właściwe wdrożenie filaru socjalnego będzie zależeć od odpowiednich reform politycznych w państwach członkowskich, np. od właściwych mechanizmów tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy, zwiększania umiejętności i efektywnego wykorzystania zasobów publicznych. EKES, zgodnie ze swoimi wcześniejszymi opiniami, popiera reformy strukturalne ukierunkowane na rozwój społeczny i gospodarczy: na większą liczbę lepszych miejsc pracy, zrównoważony rozwój, jakość administracji i instytucji oraz zrównoważenie środowiskowe⁽⁵⁾. Takie reformy powinny być dostosowane do poszczególnych krajów, zgodne z krajowymi programami reform (KPR), nastawione na zwiększenie dobrobytu i powiązane ze wsparciem demokratycznym, zaś nie powinny być oparte na uniwersalnym podejściu do wszystkich państw członkowskich⁽⁶⁾.

2.6. Właściwe wdrożenie filaru socjalnego będzie również wymagało zwiększenia dostępnych zasobów finansowych⁽⁷⁾. Obecnie wydatki UE na cele społeczne stanowią jedynie średnio 0,3 % całości publicznych wydatków socjalnych w UE, przy czym większość pochodzi z budżetów państw członkowskich⁽⁸⁾. Wystąpienie Zjednoczonego Królestwa z UE będzie miało znaczny wpływ na budżet UE. EKES podkreśla, że trzeba udostępnić wystarczające zasoby, aby realizować politykę społeczną. Popiera postulat Parlamentu Europejskiego, by obecny pułap 1 % na cele społeczne z wszystkich wydatków UE zwiększyć do 1,3 % DNB⁽⁹⁾. Uważa, że zwiększenie zasobów własnych UE, na przykład poprzez zwiększenie podatku VAT, byłoby szczególnie nieuczciwe w kontekście społecznym. EKES podkreśla też potrzebę przeznaczenia większych zasobów na wspieranie polityki spójności, jak również na wsparcie dla pracowników i ogólnie dla obywateli. W centrum uwagi znajdzie się nabywanie umiejętności przez pracowników jako źródło wzmocnienia pozycji gospodarczej. Jednocześnie EKES zgadza się, że zwiększenie finansowania nie może ograniczać się jedynie do bezpieczeństwa, obrony i kontroli granic zewnętrznych. Europejski Fundusz Społeczny jest ważnym czynnikiem napędzającym konwergencję. EKES powtarza zatem swój postulat, że nie należy ograniczać jego roli w kontekście kolejnych wieloletnich ram finansowych UE, jeżeli chcemy sprostać przyszłym wyzwaniom⁽¹⁰⁾.

2.7. Tablica wskaźników społecznych, która towarzyszy przedstawionemu przez Komisję Europejską filarowi socjalnemu⁽¹¹⁾, ma służyć jako narzędzie monitorowania postępów w kierunku osiągnięcia bardziej sprawiedliwej Europy o silniejszym wymiarze społecznym. Wybór niektórych wskaźników, okresy wykorzystane do porównania oraz w niektórych przypadkach do interpretacji danych są przedmiotem krytyki⁽¹²⁾. EKES apelował już o udoskonalenie tablicy wskaźników społecznych⁽¹³⁾.

2.8. W niektórych przypadkach stosuje się wyraźnie niewłaściwe wskaźniki. Dotyczy to choćby mierzenia postępów w zmniejszaniu różnic w płacy i zatrudnieniu kobiet i mężczyzn. Problem malejącej liczby godzin pracy dotyka obie płcie, ale bardziej mężczyzn niż kobiet, więc mniejsza różnica w tym zakresie (wskaźnik użyty w tablicy) nie odzwierciedla w tym przypadku wyraźniej poprawy. Poza tym okresy, na podstawie których ocenia się postęp, są różnej długości – czasami tylko jeden rok, czasami dłuższy okres, sięgający wstecz do momentu sprzed 2008 r., kiedy wybuchł kryzys. Tymczasem w badaniu długoterminowych trendów lepiej sprawdza się skala o dłuższej perspektywie. Wskaźniki należy interpretować w sposób elastyczny i uwzględniać zmiany w miarę upływu czasu, posilując się bieżącym stanem wiedzy i uaktualnianymi

⁽⁵⁾ Na przykład poprawa otoczenia biznesowego, finansowania przedsiębiorstw oraz wydatków na badania i rozwój; zwiększanie produktywności przedsiębiorstw, sektorów i gospodarek; promowanie tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy z wyższymi płacami oraz jednocześnie ograniczanie liczby tymczasowych i niestabilnych miejsc pracy o niskich płacach; wzmocnienie negocjacji zbiorowych i autonomii partnerów społecznych w ich ramach oraz dialogu społecznego na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim; reformowanie administracji publicznych w celu zwiększenia ich skuteczności w zakresie rozwoju gospodarczego i społecznego oraz w celu zwiększenia ich przejrzystości względem społeczeństwa; promowanie jakości systemów kształcenia i szkolenia dla pracowników, aby zapewnić równe szanse i rezultaty dla wszystkich grup społecznych.

⁽⁶⁾ Wsparcie reform strukturalnych w państwach członkowskich (dotychczas nieopublikowana), pkt 3.9.

⁽⁷⁾ Dz.U. C 81 z 2.3.2018, s. 145.

⁽⁸⁾ Dokument otwierający debatę na temat społecznego wymiaru Europy, s. 24.

⁽⁹⁾ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z 14 marca 2018 r. w sprawie: „Następne WRF: przygotowanie stanowiska Parlamentu dotyczącego WRF na okres po 2020 r.” – (2017/2052(INI)), współsprawozdawcy: Jan Olbrycht, Isabelle Thomas, motyw 14.

⁽¹⁰⁾ Dz.U. C 81 z 2.3.2018, s. 145, Dz.U. C 81 z 2.3.2018, s. 131

⁽¹¹⁾ <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-scoreboard/#>.

⁽¹²⁾ Galgoczi, B. i inni „The Social Scoreboard Revisited”, ETUI, 2017 r.

⁽¹³⁾ Dz.U. C 81 z 2.3.2018, s. 145.

danymi z takich źródeł jak Eurofound. Przegląd i aktualizacja wskaźników powinny wynikać z otwartej dyskusji z udziałem partnerów społecznych i innych zainteresowanych podmiotów społeczeństwa obywatelskiego.

2.9. Mimo różnych zastrzeżeń tablica wskaźników społecznych pozwala oszacować ogrom zadania, które należy jeszcze wykonać, by osiągnąć wyznaczone cele. Pokazuje ona niedostatki we wszystkich państwach członkowskich oraz znaczne rozbieżności w poziomach pomiędzy poszczególnymi państwami członkowskimi, co może przełożyć się na większe nierówności społeczne. Z pewnością nie wszystkie państwa członkowskie zapewniają swoim obywatelom takie elementy jak akceptowalny poziom dochodów, standardu życia, zabezpieczenia społecznego, świadczeń socjalnych, poziom edukacji i dostęp cyfrowy.

2.10. Dane dotyczące zatrudnienia i bezrobocia pokazują ogrom dysproporcji. W Grecji wskaźnik zatrudnienia wynosił 56 %, natomiast w Szwecji – 81 %. Stopa bezrobocia w Grecji wyniosła 23 %, a w Niemczech – 4 % – i jest to poziom najniższy w całej UE. Dane z tablicy wskaźników społecznych wskazują na duże rozbieżności w warunkach socjalnych w całej UE i pokazują, że w niektórych krajach poziom niewykorzystanego potencjału jest znacznie wyższy niż w innych.

2.11. Wiele innych wskaźników pozwala wysnuć podobny wniosek. I tak na przykład odsetek osób w wieku 18–24 lat przedwcześnie kończących naukę wynosi 20 % w Hiszpanii, za to w Chorwacji nie przekracza 3 %. Ten ostatni wskaźnik jest jednak zwodniczy, jeśli chodzi o obraz ogólnej sytuacji młodych ludzi, gdyż odsetek bezrobocia młodzieży w Chorwacji jest jednym z najgorszych w całej UE. W Bułgarii odsetek ludności zagrożonej ubóstwem wynosi 40 % przy unijnej średniej na poziomie 23 %.

2.12. Odsetek młodzieży NEET⁽¹⁴⁾ (osoby w wieku 15–24 lat, które nie pracują, nie kształcą się i nie szkolą) wynosi od 20 % we Włoszech do poniżej 5 % w Holandii. W Danii 54 % osób, które chcą pracować, korzysta ze wsparcia na rzecz aktywizacji zawodowej, w tym ze szkoleń, zachęt dotyczących zatrudnienia oraz podobnych środków, i tylko niecałe 3 % szukających pracy w Bułgarii.

2.13. Na Słowacji tylko 1,1 % dzieci do 3. roku życia jest w żłobku bądź w przedszkolu w pełnym wymiarze godzin – w Danii zaś ponad 77 % dzieci. Niezaspokojone potrzeby zdrowotne, zwykle z powodu ograniczeń finansowych, szacuje się na ponad 12 % w Estonii i Grecji, natomiast w Austrii są one na minimalnym poziomie.

2.14. W całej UE 44 % ludności nie ma wystarczających umiejętności cyfrowych, przy czym w Bułgarii wskaźnik ten wynosi 74 %, a w Luksemburgu 14 %.

2.15. A zatem wdrożenie filaru socjalnego może dla wielu obywateli oznaczać poprawę warunków funkcjonowania w życiu społecznym i na rynku pracy i w efekcie przyczynić się do lepszego potencjału gospodarczego UE. Przyniesie to pozytywną konwergencję w odniesieniu do krajów, które obecnie są w tyle. Niektóre wskaźniki sygnalizują już poprawę przez ostatnie lata, jednak nie dotyczy to wszystkich aspektów i zresztą znaczne różnice nadal się utrzymują.

2.16. Urzeczywistnienie celów filaru socjalnego będzie ogromnym wyzwaniem wymagającym zaangażowania państw członkowskich przy wsparciu ze strony Unii Europejskiej. Zamierzenie to zakłada także pełne włączenie partnerów społecznych oraz wspieranie i promowanie ich wspólnych działań, w szczególności zawierania umów zbiorowych o szerszym zakresie, zwłaszcza obejmujących pewność zatrudnienia, jakość pracy, warunki wynagrodzenia oraz zdrowie i bezpieczeństwo w miejscu pracy. Oprócz tego znaczący wkład mogą wnieść organizacje społeczeństwa obywatelskiego, gdyż mają doświadczenie i dobrze znają problemy określonych grup społecznych. Niebagatelny może okazać się też udział prywatnych przedsiębiorstw uczestniczących w partnerstwach publiczno-prywatnych i inwestujących w rozwój umiejętności i kwalifikacji swych pracowników.

3. Obszary polityki

3.1. Wdrażanie można wesprzeć dzięki nowym środkom o charakterze ustawodawczym i nieustawodawczym, w tym poprzez zapewnienie faktycznej realizacji już uzgodnionych strategii w państwach członkowskich, a także dzięki wykorzystaniu europejskiego semestru oraz zaleceniom dla poszczególnych krajów wydanym w ramach tego procesu⁽¹⁵⁾. Zaangażowanie partnerów społecznych na wszystkich szczeblach jest niezbędne dla pomyślnej realizacji tych inicjatyw.

⁽¹⁴⁾ Młodzież niekształcząca się, niepracująca ani nieszkoląca się.

⁽¹⁵⁾ Dz.U. C 81 z 23.2018, s. 145.

3.2. Zalecenia dla poszczególnych krajów w 2015 i/lub 2016 r. dotyczyły dziedzin objętych filarem socjalnym, głównie systemów emerytalnych, usług publicznych, opieki społecznej i zdrowotnej, opieki nad dziećmi, mieszkalnictwa, podnoszenia umiejętności, aktywnej polityki w zakresie rynku pracy oraz kształcenia.

3.3. Jednak aby zalecenia takie miały sens, muszą opierać się na założeniu dostępności niezbędnych środków. UE może odegrać pozytywną rolę poprzez różne programy i dzięki elastycznym przepisom dotyczącym budżetów państwowych i poziomów długu publicznego.

3.4. Kwestie inwestycji i finansowania przewijają się w różny sposób we wszystkich obszarach objętych zakresem filaru socjalnego. Tablica wskaźników społecznych pozwala również wykazać potrzebę inwestycji w konkretnych obszarach we wszystkich – a zwłaszcza mniej zamożnych – państwach członkowskich. Finansowanie filaru socjalnego wiąże się więc z kwestiami polityki makroekonomicznej, polityką zarządzania gospodarczego nastawioną na konwergencję społeczną a nie rozbieżności społeczne, z dyskusjami na temat zarządzania strefą euro oraz z polityką na rzecz inwestycji, w tym inwestycji społecznych.

3.5. EKES już wielokrotnie wskazywał na liczne pozytywne skutki dobrze zaplanowanych, skutecznych i wydajnych inwestycji społecznych ukierunkowanych na przyszłość, które – jak stwierdzono w pakiecie Komisji Europejskiej dotyczącym inwestycji społecznych – powinny być postrzegane nie jako koszt, lecz jako inwestycja w potencjał wzrostu gospodarczego i zatrudnienia w Europie. EKES ubolewa, że nie zrobiono więcej, by skutecznie zrealizować te cele. Inwestycje społeczne z czasem przynoszą zyski gospodarcze i społeczne w postaci zwiększenia zatrudnienia lub dochodów z pracy, polepszenia stanu zdrowia, zmniejszenia bezrobocia, lepszej edukacji, zmniejszenia ubóstwa i wykluczenia społecznego itp. Poprawiają także dobrobyt i dobrostan jednostki, a jednocześnie ożywiają gospodarkę poprzez zapewnienie lepiej wykwalifikowanej siły roboczej, wyższej wydajności i zatrudnienia. Tego rodzaju inwestycje, zwłaszcza jeśli wzmacniają zrównoważony wzrost gospodarczy, pomogłyby także w podnoszeniu umiejętności i kwalifikacji obywateli, zwiększyły ich szanse w społeczeństwie i na rynku pracy, a także pobudziły gospodarkę i przyczyniły się do tego, by UE wyszła z kryzysu silniejsza. Zapewniłyby również większą wydajność i skuteczność wydatków publicznych, prowadząc tym samym do oszczędności w budżetach publicznych w perspektywie średnio- i długoterminowej⁽¹⁶⁾. EKES podkreśla również długoterminowe koszty braku działania i braku inwestycji w sferze społecznej. W tym kontekście zwrócił także uwagę na znaczenie inwestycji w solidne systemy zabezpieczenia społecznego, zważywszy również na to, że działają one jak automatyczne stabilizatory⁽¹⁷⁾.

3.6. Kwestie wymienione w kontekście filaru socjalnego, których nie da się rozwiązać bez dodatkowych inwestycji czy większego finansowania bieżącego, to: prawo do dobrej jakości kształcenia, szkolenia i uczenia się przez całe życie służących włączeniu społecznemu; poprawa równości płci i zmniejszenie zróżnicowania wynagrodzenia ze względu na płeć; zapobieganie ubóstwu pracujących; dostęp do usług opieki; przystępna cenowo wczesna edukacja; odpowiednia ochrona socjalna; odpowiednie zasiłki dla bezrobotnych; emerytury zapewniające dostateczny dochód; godność w starszym wieku; przystępna cenowo opieka profilaktyczna i lecznicza dobrej jakości; przystępna cenowo opieka długoterminowa dobrej jakości; mieszkalnictwo socjalne bądź pomoc mieszkaniowa dobrej jakości; dostęp do wody, urządzeń sanitarnych, energii, transportu, usług finansowych i komunikacji cyfrowej.

3.7. Główne fundusze unijne na rzecz wzrostu gospodarczego i społecznego to europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne, inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych, programy na rzecz konkurencyjności oraz Europejski Fundusz na rzecz Inwestycji Strategicznych (EFIS). Inwestycje mogą również pochodzić z budżetów krajowych państw członkowskich oraz ze źródeł prywatnych.

3.8. Europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne są najważniejszym źródłem finansowania o złożonych procedurach nadzoru i oceny inwestycji. EKES-u uznał je w innej opinii za instrument służący zapewnieniu większych inwestycji w gospodarce realnej. Doprowadziły one do zwiększenia inwestycji sektora publicznego w krajach o niższych dochodach, lecz nie wystarczyły do zrekomensowania spadku inwestycji z innych źródeł ani do zapewnienia szybkiej konwergencji gospodarczej i społecznej. Trzeba koniecznie wzmocnić i zwiększyć te fundusze w celu wsparcia wysiłków na rzecz wdrożenia filaru socjalnego. EKES ponownie wyraża poparcie dla przeglądu przepisów dotyczących europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych oraz dla lepszej oceny skuteczności ich wkładu⁽¹⁸⁾.

3.9. Możliwe jest ukierunkowanie inwestycji na cele filaru socjalnego zarówno w zakresie podejmowanych działań, jak i warunków służących zapewnieniu uczciwych praktyk w dziedzinie zatrudnienia i wsparcia dla grup, które inaczej byłyby wykluczone.

⁽¹⁶⁾ Dz.U. C 125 z 21.4.2017, s. 10.

⁽¹⁷⁾ Dz.U. C 226 z 16.7.2014, s. 21.

⁽¹⁸⁾ Dz.U. C 303 z 19.8.2016, s. 94.

3.10. EFIS udziela gwarancji Europejskiemu Bankowi Inwestycyjnemu (EBI), dzięki której tenże może utrzymać poziom kredytowania, który w przeciwnym razie musiałby zostać zmniejszony. EFIS, podobnie jak EBI, może wspierać projekty zgodne z filarem socjalnym. W niektórych wypadkach tak czyni, np. wspierając przedsiębiorczość społeczną oraz opiekę zdrowotną i społeczną. Do tej pory koncentrowano się raczej na typowo komercyjnych projektach, zaś korzyści społeczne stanowiły raczej produkt uboczny niż główny cel.

3.11. EKES wzywa do wzmocnienia społecznego wymiaru wdrażania EFIS, np. w sektorze kształcenia, szkolenia i szkolenia zawodowego na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie, w kontekście rozwijania sektorów związanych z twórczością i kulturą, innowacji w dziedzinie opieki zdrowotnej i medycyny oraz usług społecznych, budownictwa socjalnego i opieki na dziećmi, a także turystyki i infrastruktury środowiskowej. Plan inwestycyjny dla Europy powinien wyraźnie wspierać zobowiązania podjęte na konferencji COP 21 ⁽¹⁹⁾.

3.12. Mało uwagi poświęca się ocenie i nadzorowaniu projektów dotyczących warunków pracy, integracji społecznej grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji oraz inwestowania w infrastrukturę fizyczną dla usług społecznych.

3.13. Na samym początku postanowiono pomijać względy geograficzne przy rozdziale środków EFIS. Wiele krajów o niższych dochodach otrzymuje bardzo mało funduszy mimo wyraźnie znacznych potrzeb. Odpowiednie zmiany w przepisach mogą zagwarantować priorytetowe potraktowanie na drugim etapie słabiej rozwiniętych krajów.

3.14. Finansowanie wdrażania filaru socjalnego będzie również w dużym stopniu zależeć od zasobów dostępnych na szczeblu państw członkowskich. W tym celu konieczne będzie finansowanie z budżetów państwowych zarówno inwestycji, jak i bieżących kosztów działań w kolejnych latach. To zaś może być ograniczone zasadami UE dotyczącymi budżetu i zadłużenia ⁽²⁰⁾. Jak już Komitet wielokrotnie podkreślał ⁽²¹⁾, trzeba rozważyć sposoby zwiększenia dozwolonej elastyczności, np. poprzez złotą regułę, która umożliwiłaby inwestycje publiczne o społecznych celach, tak aby zrealizować cele filaru socjalnego, szczególnie poprzez zwiększenie poziomu dochodów, wzmocnienie spójności społecznej oraz zapobieżenie wykluczeniu grup defaworyzowanych, które nie mogą w pełni uczestniczyć w życiu społecznym. Jednocześnie generowano by zrównoważony wzrost gospodarczy.

3.15. Odpowiedzialność przedsiębiorstw również odgrywa kluczową rolę w finansowaniu celów społecznych. Same inwestycje prywatne nie pomogą w realizacji celów filaru socjalnego, ale mogą one uzupełniać zobowiązania publiczne i wносить wkład w wiele obszarów (w tym w zatrudnienie, poprawę umiejętności cyfrowych i opiekę społeczną), zwłaszcza za pomocą odpowiednich ram regulacyjnych i wsparcia finansowego z takich źródeł publicznych, jak europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne i/lub EBI.

3.16. Trzeba uznać wagę środków finansowych dla wdrożenia filaru socjalnego i odpowiednio uwzględnić to podczas planowania. Istnieją już odpowiednie ramy instytucjonalne. Należy wyjaśnić zadania europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych oraz EFIS, aby uwzględnić wyraźne odniesienie do filaru socjalnego. Ponadto powinna istnieć możliwość pokrycia kosztów związanych z realizacją celów filaru z budżetu UE i budżetów państw członkowskich.

3.17. W kontekście zwalczania oszustw podatkowych, rajów podatkowych i agresywnego planowania podatkowego oraz z myślą o zmniejszeniu nieuczciwej konkurencji podatkowej między państwami członkowskimi ⁽²²⁾ należy wzmocnić środki przedsiębrane przez Komisję Europejską w zakresie sprawiedliwego opodatkowania (dotyczące przedsiębiorstw wielonarodowych i osób indywidualnych), a także środki na rzecz walki ze sprzeniewieraniem zasobów z budżetu UE i ze związanymi z nimi nadużyciami ⁽²³⁾. Jeśli chodzi o poszukiwanie nowych źródeł dochodów podatkowych w celu finansowania filaru socjalnego, przy jednoczesnym pełnym poszanowaniu zasady pomocniczości, to warto by promować opodatkowanie uwzględniające wkład wszystkich podmiotów i jednocześnie tworzące zachęty dla zrównoważonego wzrostu gospodarczego.

⁽¹⁹⁾ Dz.U. C 75 z 10.3.2017, s. 57.

⁽²⁰⁾ Dz.U. C 177 z 18.5.2016, s. 35.

⁽²¹⁾ Wnioski na przyszłość z myślą o uniknięciu dotkliwej polityki oszczędnościowej w UE (dotychczas nieopublikowana), pkt 1.6; Polityka gospodarcza w strefie euro w 2018 r. (dotychczas nieopublikowana), pkt 1.8 i 3.6; Dz.U. C 327 z 12.11.2013, s. 11; Roczna analiza wzrostu gospodarczego na 2018 r. (dotychczas nieopublikowana), pkt 1.4; Dz.U. C 226 z 16.7.2014, s. 21.

⁽²²⁾ Dz.U. C 81 z 2.3.2018, s. 131.

⁽²³⁾ Roczna analiza wzrostu gospodarczego na 2018 r., pkt 3.3.4, dotychczas nieopublikowana.

3.18. W odniesieniu do finansowania budżetu UE Komitet zgadza się z analizą przedstawioną w sprawozdaniu Grupy Wysokiego Szczebla ds. Zasobów Własnych pt. „Future financing of the EU” [Przyszłe finansowanie UE], która zmierza do ustanowienia budżetu UE składającego się w większości z niezależnych, przejrzystych i równych zasobów własnych ⁽²⁴⁾. Ponadto EKES uważa, że należy zapewnić większy budżet.

Bruksela, dnia 19 kwietnia 2018 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽²⁴⁾ Dz.U. C 81 z 2.3.2018, s. 131.